

เทศกาลภาพยนตร์และตลาดขายภาพยนตร์ บทบาทที่สำคัญต่ออุตสาหกรรมภาพยนตร์

มนชิตรา ธาดาอำนวยการวิจัย*

บทคัดย่อ

เทศกาลภาพยนตร์ที่สำคัญที่สุดของโลกคือเทศกาลภาพยนตร์เมืองคานส์ซึ่งมีทั้งเทศกาลเพื่อการประกวดภาพยนตร์จากทั่วโลก และตลาดขายภาพยนตร์เพื่อให้ผู้ขายภาพยนตร์และผู้ซื้อภาพยนตร์จากประเทศต่างๆ ทั่วโลกได้เจรจาซื้อขายภาพยนตร์ แม้ว่าปัจจุบันเทคโนโลยีทางการสื่อสารมีการพัฒนาและเติบโตขึ้นมากกว่าเดิมาก็ตาม อินเทอร์เน็ตที่สามารถเชื่อมโยงจากโลกด้านหนึ่งไปยังอีกด้านหนึ่งก็ตาม อย่างไรก็ตาม เทศกาลภาพยนตร์มีบทบาทที่สำคัญต่อการเจริญเติบโตของอุตสาหกรรมภาพยนตร์

Abstract

Cannes Film Festival is the biggest and most important Film Festival. This festival composed of Film Festival in which every films from every countries will compete each other to get award and the other is Marche Du Film which is selling and buying international film from all over the world. However, communication technology is updated and more growth from the past such as Internet is connected from one side to other sides of the world. More addition, Film Festival still has main important role for Film Industry growth.

เทคโนโลยีการสื่อสารที่เปลี่ยนไปอย่างรวดเร็วในปัจจุบัน โดยเฉพาะการเกิดขึ้นของ“อินเทอร์เน็ต”ที่สามารถติดต่อสื่อสารกันได้ทุกที่ ทุกเวลา ความห่างไกลจากระยะทางไม่เป็นอุปสรรคอีกต่อไป มีคนในอุตสาหกรรมภาพยนตร์บางคนถึงกับพูดว่าการไปงานเทศกาลภาพยนตร์อาจไม่จำเป็นอีกต่อไปแล้ว เราสามารถดูตัวอย่างภาพยนตร์, ดูภาพยนตร์ทั้งเรื่องได้จาก Cinando.com คนจะขายจะซื้อภาพยนตร์แค่อีเมลคุยกัน ตกลกกัน ก็ปิดดีลการขายได้ ผู้ซื้อและผู้ขายไม่จำเป็นต้องพบปะกันก็ได้ ผู้เขียนมีโอกาสได้ทำงานการขายภาพยนตร์ต่างประเทศให้กับบริษัทสร้างภาพยนตร์ไทยบริษัทหนึ่ง ผู้เขียนเห็นว่าเทศกาลภาพยนตร์และตลาดขายภาพยนตร์มีบทบาทสำคัญต่อการซื้อขายภาพยนตร์อยู่มาก ยิ่งไปกว่านั้นยังมีบทบาทที่สำคัญโดยเฉพาะภาพยนตร์ไทยที่ต้องการบุกเบิกและเติบโตกับตลาดภาพยนตร์ในต่างประเทศด้วย ในแต่ละปี มีเทศกาลภาพยนตร์หลายๆ เทศกาลด้วยกัน แต่เทศกาลภาพยนตร์ที่สำคัญมากที่สุดและมีบทบาทมากที่สุดคือ เทศกาลภาพยนตร์เมืองคานส์ (อังกฤษ: Cannes Film Festival ; ฝรั่งเศส: le Festival de Cannes) เป็นเทศกาลภาพยนตร์ที่มีมาตั้งแต่ปี ค.ศ. 1946 ถือเป็นเทศกาลภาพยนตร์ที่เก่าแก่ที่สุดในโลกเทศกาลหนึ่ง

* มนชิตรา ธาดาอำนวยการวิจัย

ผู้อำนวยการหลักสูตรนิเทศศาสตรมหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยสยาม

ปัจจุบันเทศกาลภาพยนตร์เมืองคานส์จัดขึ้นเป็นครั้งที่ 67 มีบริษัทภาพยนตร์จากทั่วโลกเข้าร่วมงานไม่ต่ำกว่า 4,000 บริษัท (Marche' Du film The Guide, 2013) และจัดขึ้นในช่วงประมาณกลางเดือนพฤษภาคมของทุกปี โดยแบ่งงานออกเป็น 2 ส่วนใหญ่ๆ คือ ส่วนแรกคือ The Festival De Cannes เป็นส่วนของภาพยนตร์ที่เข้าชิงรางวัลสายประกวดต่างๆ และส่วนที่สองคือ Marche' Du Film เป็นตลาดภาพยนตร์

The Festival de Cannes ถือว่าเป็นเทศกาลภาพยนตร์ที่สำคัญที่สุดในปัจจุบันนี้ จัดขึ้นเป็นประจำทุกปี ในเดือนพฤษภาคม ณ ชายหาดริเวียร่าเมืองคานส์ ประเทศฝรั่งเศส ในปี 2014 สถิติผู้เข้าร่วมงานจำนวน 11,800 คนจากประเทศทั้งหมด 116 ประเทศ การฉายภาพยนตร์ในเทศกาลมีจำนวนมากกว่า 5,000 รอบฉาย ในส่วนที่สำคัญของเทศกาลฯ คือการคัดเลือกภาพยนตร์เข้าสู่เทศกาลฯ อย่างเป็นทางการโดยคณะกรรมการของเทศกาลฯ โดยแบ่งออกเป็น

(1) The Competition ภาพยนตร์สายประกวด ถือว่าเป็นหัวใจหลักของเทศกาลฯ ซึ่งคัดเลือกภาพยนตร์ยอดเยี่ยมจากทั่วโลกเพื่อเข้าชิงรางวัลและมอบรางวัลให้กับผู้ชนะเลิศในวันพิธีปิดเทศกาลของงานเทศกาลฯ โดยมีรางวัลดังต่อไปนี้

- The Palm d'Or รางวัลปาล์มทองคำ เป็นรางวัลสำหรับภาพยนตร์ที่ยอดเยี่ยมที่สุดของเทศกาลฯ
- The Grand Prix เป็นรางวัลสำหรับภาพยนตร์ยอดเยี่ยมรองชนะเลิศ แต่เป็นรางวัลอันดับหนึ่ง

สำหรับภาพยนตร์สายประกวด

- Jury Prize เป็นรางวัลที่ Jury ซึ่งหมายถึงคณะกรรมการของสายประกวด พิจารณามอบรางวัลให้กับภาพยนตร์ที่เข้าประกวดที่ทางคณะกรรมการเห็นสมควรมอบรางวัลนี้ให้
- Best Actor รางวัลนักแสดงนำชายยอดเยี่ยม
- Best Actress รางวัลนักแสดงนำหญิงยอดเยี่ยม
- Best Director Award รางวัลผู้กำกับภาพยนตร์ยอดเยี่ยม
- Best Script Award รางวัลบทภาพยนตร์ยอดเยี่ยม

(2) Un Certain Regards ภาพยนตร์ที่น่าจับตามองพิจารณาจากภาพยนตร์ที่มีความพิเศษและโดดเด่นจากทั่วทุกมุมโลกที่ได้รับคัดเลือกจากคณะกรรมการของเทศกาลฯ ให้เป็น The Official Selection กล่าวคือเป็นภาพยนตร์ที่ได้รับการคัดเลือกอย่างเป็นทางการให้ฉายในงานเทศกาลภาพยนตร์ฯ

ในส่วนของ Marche' Du Film เป็นตลาดของการซื้อขายภาพยนตร์นั้นเกิดขึ้นในปี 1959 เป็นกิจกรรมที่จัดขึ้นเพื่อส่งเสริมอุตสาหกรรมภาพยนตร์ในระดับนานาชาติ โดยเปิดโอกาสให้เกิดสถานที่เพื่อให้ผู้อำนวยการสร้าง ผู้ซื้อ ผู้จัดจำหน่ายและนายทุนจากทั่วทุกมุมโลกไม่ว่าจะเป็นประเทศในแถบยุโรป อเมริกา ละตินอเมริกา แอฟริกา และเอเชีย เป็นต้น เปิดโอกาสให้ผู้อำนวยการสร้าง ผู้ซื้อ ผู้จัดจำหน่ายและนายทุนพบปะ พูดคุย และตกลงเจรจาธุรกิจในการซื้อขายภาพยนตร์ ปัจจุบันตลาดซื้อขายภาพยนตร์ของเทศกาลภาพยนตร์นานาชาติเมืองคานส์ถือว่าเป็นตลาดภาพยนตร์ที่สำคัญที่สุดและใหญ่ที่สุดของอุตสาหกรรมภาพยนตร์โลกจาก

ประสบการณ์ของผู้เขียนอยากจะมุ่งเน้นไปที่กลุ่มคนที่พบเห็นในเทศกาลคานส์และส่วนของภาพยนตร์ที่จะนำไปซื้อขายในตลาดภาพยนตร์

ผู้เขียนมีโอกาสเข้าร่วมในเทศกาลเมืองคานส์ ตั้งแต่การจัดงานครั้งที่ 60 จนถึงปัจจุบัน สามารถแบ่งกลุ่มคนที่มางานเทศกาลคานส์ออกเป็น 7 กลุ่ม

- กลุ่มที่ 1 กลุ่มคนที่มาซื้อภาพยนตร์ (Buyers)
- กลุ่มที่ 2 กลุ่มคนที่มาขายภาพยนตร์ (Sales Agent)
- กลุ่มที่ 3 กลุ่มรัฐบาลที่มาออกบูธเพื่อโปรโมทประเทศและให้ข้อมูลเกี่ยวกับการถ่ายหนังในประเทศนี้ๆ ซึ่งจะอยู่ในส่วนด้านนอก อยู่ในกลุ่มของ Village International
- กลุ่มที่ 4 กลุ่มคนทำหนัง มีทั้งผู้อำนวยการสร้าง ผู้กำกับ ผู้ที่ประกอบวิชาชีพในสายภาพยนตร์เพื่อหาโอกาสสร้างเครือข่ายหรือหาทุนในการสร้างหนังเพราะในส่วนของเทศกาลจะมีส่วนที่เรียกว่า เครือข่ายผู้อำนวยการสร้าง (Producer Network) เพื่อหาเครือข่ายหรือเป็นการร่วมทุนในการสร้างภาพยนตร์โดยมีแนวโน้มในการร่วมทุนสร้างภาพยนตร์ของประเทศหลายๆ ประเทศ เช่น การร่วมทุนของประเทศจีน, เกาหลี และฮ่องกง เป็นต้น
- กลุ่มที่ 5 กลุ่มนักเรียน นักศึกษาด้านภาพยนตร์ ซึ่งมีโอกาสการผลิตภาพยนตร์สั้น (Short Film) เป็นการเปิดโอกาสให้นำผลงานมาโชว์ในส่วนของภาพยนตร์สั้นรวมถึงทำให้กลุ่มนักเรียน นักศึกษาด้านภาพยนตร์ได้มีโอกาสเห็นอุตสาหกรรมภาพยนตร์ของประเทศต่างๆ ทั่วทุกมุมโลก เพื่อเปิดโลกทัศน์ในการทำหนังเพิ่มมากขึ้น ได้เห็นสภาพของอุตสาหกรรมภาพยนตร์ที่มีความแข่งขันสูง มีการผลิตภาพยนตร์จากทั่วทุกมุมโลก
- กลุ่มที่ 6 กลุ่มของผู้จัดเทศกาลหนังเพื่อหาหนังดีๆ หนังที่น่าสนใจไปฉายในเทศกาล
- กลุ่มที่ 7 กลุ่มนักวิจารณ์และสื่อมวลชนซึ่งเป็นกลุ่มที่ผู้จัดเทศกาลคานส์ให้ความสำคัญมากที่สุด กลุ่มนักวิจารณ์เป็นกลุ่มที่ดูหนังอย่างจริงจัง ตามดูหนังทุกเรื่องของเทศกาลและเป็นผู้ให้คำวิจารณ์ ในขณะที่สื่อมวลชนมีความสำคัญในฐานะการรายงานข่าวและติดตามความเคลื่อนไหวตลอดเทศกาล

หากพิจารณาจากกลุ่มคนที่เข้าร่วมเทศกาลฯ พบว่ามีกลุ่มคนมีลักษณะหลากหลาย ความหลากหลายในแต่ละกลุ่มทำให้เทศกาลคานส์มีสีสันและน่าจับตามองมากขึ้น โดยเฉพาะในกลุ่มบริษัทที่มาขายภาพยนตร์ซึ่งเกี่ยวข้องกับผู้เขียนโดยตรง อุตสาหกรรมภาพยนตร์โลกมีการแข่งขันอย่างสูง ถือเป็นโอกาสสำรวจตลาดภาพยนตร์จากทั่วทุกมุมโลกมีโอกาสเห็นภาพยนตร์จากประเทศต่างๆ เห็นทิศทางการแข่งขันในสภาพความเป็นจริงของอุตสาหกรรมภาพยนตร์โลก

บริษัทขายภาพยนตร์แต่ละบริษัทจะนำภาพยนตร์ใหม่โดยเน้นภาพยนตร์ที่มีงบลงทุนในการสร้างและมีจุดขายที่น่าสนใจมาเปิดตัวในเทศกาลฯ เนื่องจากตลาดซื้อขายภาพยนตร์คานส์เป็นตลาดซื้อขายที่สำคัญที่สุดของโลก ดังนั้นภาพยนตร์ที่นำมาเปิดตัวในตลาดครั้งนี้ ต้องมีความน่าสนใจ ไม่ว่าจะ เป็นพล็อตเรื่อง ผู้กำกับ ดารานำแสดง เป็นต้น

ดังนั้นกลุ่มผู้ซื้อภาพยนตร์หรือ Buyers ให้ความสำคัญกับการเข้าร่วมซื้อขายเจรจาธุรกิจในตลาดซื้อขายภาพยนตร์เมืองคานส์ มิเช่นนั้น ผู้ซื้อภาพยนตร์ก็จะเสียโอกาสที่จะได้ซื้อภาพยนตร์ที่น่าสนใจมีจุดขายที่ดีจากตลาดซื้อขายภาพยนตร์ที่สำคัญของโลก ตลาดซื้อขายภาพยนตร์เมืองคานส์ทำให้ผู้เข้าร่วมงานเทศกาลฯ มีโอกาสได้ชมภาพยนตร์ที่เรียกว่ารอบฉายภาพยนตร์ในตลาดภาพยนตร์ (Market Screenings) ผู้จัดเทศกาลฯ กำหนดรอบฉายภาพยนตร์ในตลาดภาพยนตร์ก่อนที่จะจัดเทศกาลฯ มีการแจกตารางการฉายภาพยนตร์ในตลาดภาพยนตร์ล่วงหน้าก่อนที่เทศกาลจะจัดขึ้น

ดังนั้นกลุ่มคนที่มาเทศกาลภาพยนตร์ทั้ง 7 กลุ่มมีโอกาสได้ชมภาพยนตร์ที่จะฉายในตลาดซื้อขายภาพยนตร์ หากเป็นผู้ซื้อก็สามารถตัดสินใจซื้อภาพยนตร์ได้ทันที ขณะที่นักวิจารณ์และนักข่าวในสายภาพยนตร์ได้มีโอกาสชมภาพยนตร์เรื่องต่างๆ หลังจากที่ชมภาพยนตร์แล้วก็จะเขียนคำวิจารณ์ติชมถึงภาพยนตร์เรื่องดังกล่าว ทำให้ภาพยนตร์เรื่องดังกล่าวเป็นที่สนใจมากขึ้นด้วยเพราะผู้ซื้อ

ภาพยนตร์จะสนใจความคิดเห็นในลักษณะความคิดเห็นของนักวิจารณ์ (Comment Review) โดยเฉพาะคำวิจารณ์จากนักวิจารณ์และนักข่าวสายภาพยนตร์ที่มาจากทั่วทุกมุมโลกมีอิทธิพลต่ออุตสาหกรรมภาพยนตร์โลก

ภาพยนตร์เป็นสินค้าทางวัฒนธรรมสร้างเอกลักษณ์ที่โดดเด่น ในขณะที่สินค้าอุปโภคบริโภคประเภทอื่นๆ อาจมีความเกี่ยวข้องทางวัฒนธรรม แต่มีภาพไม่ชัดเจนเท่ากับภาพยนตร์จากประสบการณ์ของผู้เขียนการซื้อขายภาพยนตร์มีลักษณะธุรกิจที่ต้องมีการเจรจาต่อรองแบบต้องเห็นหน้าค่าตามีความไว้วางใจเนื่องจากราคาราคาซื้อขายภาพยนตร์มีตัวเลขที่ค่อนข้างสูง การเปิดตัวภาพยนตร์ของบริษัทในฐานะผู้ขายภาพยนตร์ (Sales Agent) ต้องมีผลงานเป็นภาพยนตร์ที่นำไปเสนอขายในตลาดซื้อขายภาพยนตร์อย่างต่อเนื่อง โดยเฉพาะบริษัทผู้ขายภาพยนตร์รุ่นใหม่ การไปเทศกาลเพียงปีเดียว อาจไม่สามารถขายภาพยนตร์ได้เลยแต่จำเป็นต้องเข้าร่วมงานตลาดซื้อขายภาพยนตร์หลายๆ ครั้งจึงจะทำให้ผู้ซื้อมั่นใจในศักยภาพของบริษัทของผู้ขายว่าถ้ามีการเซ็นสัญญาขายภาพยนตร์แล้ว ผู้ซื้อจะมีค่าลิขสิทธิ์ที่ซื้อขายภาพยนตร์แล้ว ผู้ขายจะต้องส่งภาพยนตร์ถึงมือผู้ซื้อได้อย่างแน่นอน

ในทางกลับกันผู้ขายภาพยนตร์อยากได้รับความมั่นใจจากผู้ซื้อว่าจะได้รับเงินค่าลิขสิทธิ์ที่ตกลงกัน ก่อนที่ผู้ขายจะส่งต้นฉบับภาพยนตร์ให้กับผู้ซื้อเพราะการซื้อขายภาพยนตร์ในตลาดซื้อขายภาพยนตร์เป็นการดำเนินธุรกิจ ต่างต้องการผลตอบแทนในเชิงธุรกิจ การแลกเปลี่ยนซึ่งหมายความว่าผู้ขายต้องได้รับเงินจากขายสินค้า ผู้ซื้อต้องได้รับสินค้าจากการจ่ายเงิน สำหรับการซื้อขายภาพยนตร์ไม่มีหลักสูตรที่เป็นวิชาการเพื่อทำการเรียนการสอนได้ ภาพยนตร์จะประสบความสำเร็จในการซื้อขายหรือไม่ขึ้นอยู่กับหน้าหนังสือของภาพยนตร์พล็อตภาพยนตร์ ผู้กำกับ ดารานำแสดงรวมถึงสื่อที่ใช้ในการโปรโมตภาพยนตร์ ได้แก่ โปสเตอร์ ตัวอย่าง รวมถึงอิทธิพลอื่นๆ อย่างรสนิยมของผู้ชมในแต่ละประเทศ ในแต่ละภูมิภาค ก็แตกต่างกัน

ตารางการฉายภาพยนตร์ในตลาดภาพยนตร์ (Market Screening Schedule)

รายการอ้างอิง

Marche' Du film The Guide, 2013.

Marche' Du film The Guide, 2014.